

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 68607/6

בבית הדין הרבני אשקלון

לפני כבוד הדיינים:

הרב א' אהרן כץ, הרב ישי בוכריס, הרב דניאל כ"ץ

התובעת: פלונית

נגד

הנתבע: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד יואל אלפסי)

הנדון: כפל הטבות בכתובה ופיצוי גירושין

פסק דין

רקע ועובדות

בפני בית הדין תביעת האישה לכתובה וכן פיצויים נוספים עקב נזקים שנגרמו לה בגלל אלימות הבעל ובגידתו בסך כולל של 400,000 ₪. הצדדים כבר גרושים.

בהסכם הגירושין מיום כ"ח בחשוון תשע"ג (14/10/12) בסעיף 7 נקבע שעניין הכתובה והפיצויים יידון בבית הדין.

הבעל לשעבר טען שהאישה אינה זכאית לכתובה, וגם אם היא זכאית היות שהיא קיבלה חצי מזכויות הפנסיוניות אין לה לקבל בנוסף לכך פיצוי.

בפני בית הדין נשמעו טענות הצדדים והוגשו סיכומים.

בית הדין ניסה במשך תקופה ארוכה לגשר בין הצדדים ולהביא להסכמות שייטיבו עם שניהם אולם ללא הועיל.

לנוכח זאת, בית הדין יכריע בסוגיה ההלכתית העומדת לפניו.

דיון והכרעה

כאמור האישה טוענת שהיא זכאית לכתובתה ובתוספת פיצויי נזיקין, וכל זאת מעבר לסכום לו היא זכאית בחלוקת הרכוש שנעשתה לפי חוק יחסי ממון היות ומדובר בתביעה שעיקרה פיצוי נזיקין הרי שעל תביעה מעין זו לא חל הכלל שאין "כפל מבצעים".

הבעל מצדו טוען שאין להחריג מקרה זה מן הכלל המקובל בבתי הדין.

מכיוון שהצדדים מסכימים בכתבי טענותיהם שאין כפל בזכויות האישה, גם כתובה וגם מחצית מזכויות הבעל, וגם התובעת אינה כופרת בקיומו של נוהג זה בבתי הדין לפיכך בית הדין אינו נדרש להאריך בביסוסו של הכלל, והדיון יתמקד בשאלה האם פיצויי גירושין הם יוצאי דופן.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עניין פיצוי הגירושין נידון רבות בבתי הדין (ראה סקירתו המקיפה של ד"ר זרח ורהפטיג סיני צח עמ' נז ואילך). אין ספק שנוהג כזה היה קיים בראשיתם של בתי הדין הרבניים, וכפי שקובע בית הדין הגדול, בהרכב הרבנים הראשיים הגרי"א הרצוג והגרובצמ"ח עוזיאל והרב יוסף הלוי (אוסף פסקי דין א, עמ' עח):

"והנה המנהג של כל בתי הדין בארץ ישראל הוא לפסוק פיצויים לטובת אישה המתגרשת, ואפילו לאישה רעה שראוי לגרשה, כל זמן שלא נאסרה על בעלה מן הדין ממש, ואף לאישה שהיא קרובה למורדת אך לא מורדת גמורה."

וכן בפסקים וכתבים להגרי"א הרצוג (אבן העזר רז):

"מנהג בתי הדין בארץ ישראל יש לו התוקף של דין וכבר נהגנו שנים רבות לתת נוסף על הכתובה והתוספת פיצויים כשהדבר נראה בעינינו הגון מצד היורש שלא מן הדין ובמקרה שכזה היה לנו לתת לה סך כתובתה הנ"ל כולו ועוד יתר עליו בתור פיצויים אפילו אם היה ספק אם מגיע לה תוספת ומה שכתוב בשו"ע שאין תוספת הרי בשו"ע לא נחשב כלל ע"ד מנהג הפיצויים ועוד שפיצויים דבר התלוי בשודא דדייני לפי המצב אף שאין רצוני להכביד על איש זה הואיל והוא פועל ומסתמא איננו אמיד להטיל עליו הרבה."

וכן במקום נוסף (אבן העזר קז):

"דעתי היא גם כן שהאישה השקיעה ממיטב כחותיה בעסק שיש לו שהוא עסק טוב ואעפ"י שאין אני אומר כלל וכלל שמשום כך יש יסוד על פי דין כל זמן שלא תיקננו תקנה כזאת לתת לה את חצי הרכוש בדין שותף שוה בשוה הרי כשאנו באים למתן פיצויים כנהוג בכל בתי דינינו שבארץ ישראל במגרש אשתו ראשונה ובפרט כשהאשמה להפרעת השלום היא בבעל ודאי שזהו גורם חשוב מבחינת היושר."

(אגב בסימן צו מוסר הגרי"א הרצוג בשם עמיתו לדין שהמנהג הוא לתת פיצוי בשיעור שלישי מהכתובה. לא מצאתי מקור נוסף למנהג זה, ראה גם בסימן פ שם שמנהג בתי הדין לפסוק אף לגירושין מהאירוסין, דהיינו אם היו רק קידושין וללא חופה לאחר מכן).

אולם עם השנים מנהג זה פחת עד כדי כך שבשנת תשס"ד בפסק דין של בית הגדול (תיק 1510 - 22 - 1 פסק דין מג במאגר המקוון) נחלקו הגר"א שרמן והגר"ש דיכובסקי שליט"א (ושוב נשנו הדברים בהרחבה בקובץ שורת הדין י ובספר לב שומע לשלמה א,א) במהותם של פיצויים אלו, כשהגר"א שרמן טוען שהם קיימים רק כחלק משכנוע האישה לגירושין ואילו הגר"ש דיכובסקי סבור שיש לפסוק פיצויים אלו גם כחלק מאיזון הכלכלי של המתגרשים.

נציין שמאותה שנה (תשס"ד) מצויים בדינו עוד שני פסקי דין בהם נפסקו פיצויים בבית הדין בחיפה, האחד בהרכב הרה"ג רש"י כהן, רח"ש שאנן וצ"ל והר"מ אוריה שליט"א (פד"ר טו, עמ' 211), אמנם הרח"ש שאנן בדעת מיעוט התנגד לקביעת הפיצויים אולם זאת לאחר שלילת כל סוגי הפיצויים אותם הוא מפרט, ובמקרה דידן חלק מהם מתקיימים, וכן בהרכב נוסף של הגר"א אטלס וצ"ל והרה"ג ר"מ נהרי ורצ"י בן יעקב שליט"א, ושם אף נפסקו פיצויים מעבר לחלוקת הנכסים.

ראה גם פסק דינו הנרחב של הגר"ש שפירא משנת תשס"ו (תיק 1 - 24 - 3615 פס"ד קפה במאגר המקוון), המצדד בפסיקת פיצויים גם כיום אך מדגיש שזאת רק אם לא נעשתה חלוקת רכוש על פי חוק, וראה גם תגובתו של הגר"א שינדלר המסתייג מפסיקת פיצויים בכלל היות והדבר אינו נהוג כעת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ראה גם פסקים של הגר"י אושינסקי שליט"א בספר אורות המשפט (ג, עמ' שדמ ושנג שניהם משנת תשע"א), בפסקים אלו נפסק פיצוי גם בהתחשבות בהצמדת הכתובה וכן לאחר קיזוז מחלוקת הרכוש.

לאחרונה (תשע"ו) נסקרו הדברים בארוכה בפסק דין מפורט בהרכב הרה"ג הרב שלמה שטסמן, הרב ציון לוז, והרב אליהו אריאל אדרי (תיק 948054/3). שם הוצעו אפשרויות שונות להגדרת הנוהג של פיצוי: "תיקון" שעשו בתי הדין למקרים בהם האישה יצאה ללא כל רכוש מתקופת הנישואין וזאת בתקופה של טרום "איזון משאבים", דמי שכנוע עבור קבלת גט במקום שבו אין לה חיוב להתגרש או פיצוי עבור נזקים שנגרמים לאישה מעצם הגירושין.

בכל מקרה לפי הגישות השונות נראה שיש מקום להתחשבות בסכומים שקיבלה האישה במהלך הגירושין מכח חלוקת הרכוש. בוודאי אם מדובר בסוג של תיקון לחלוקת הרכוש אך גם אם מדובר בפיצוי לצורך קבלת הגט או בעקבות גירושין, הרי שכאשר האישה אכן יוצאת עם כספים להם היא זכתה מכח הנישואין כבר יש בכך פיצוי עבורה.

מלבד זאת גם אם לא יתברר לנו בבירור יסודו של מנהג זה, נראה בעליל שבפועל נהגו להתחשב במצבה הכלכלי של האישה בעקבות הגירושין, ובסכומים שיש בידי הבעל לתת, ויש אפוא ללכת אחר המנהג ולהעמיד שיקולים אלו לעיני בית הדין.

דבר זה עולה מפסקי דין רבים, נצטט אחדים מהם.

בפס"ד בית הדין הגדול בהשתתפות הרבנים הראשיים הגר"א הרצוג והגר"מ"ח עוזיאל והגר"י קלמס זצ"ל (אוסף פסקי דין א, עמ' נה) במקרה של אישה שעלה חשד כלפיה על זנות ולא הוכח, בית הדין פוסק לה כתובה ופיצויים ומוסיף בעניין הפיצויים:

"אכן בענין קצבת הפיצויים לאישה, הרי זה טעון דיון מיוחד בפני הצדדים מבחינת היכולת הכספית של הבעל ושל האפשרויות שישנן להאישה להרויח."

וכן בהרכב זה (שם עמ' פה):

"ואשר לגובה הפיצויים, יש להביא בחשבון את העובדה שהאישה השקיעה ממיטב כחותיה בעסק בעלה. הגם שלפי הדין המחייב (כל זמן שהרבנות הראשית לא תיקנה תקנה כזאת) אין יסוד בגלל זה לתת לאישה את חצי הרכוש כדין שותף שוה בשוה, הרי בכל אופן יש להביא בחשבון עובדה זו, כגורם חשוב בקביעת גובה הפיצויים שעל הבעל לשלם לאישה במקרה של גירושין, כפי הנהוג בכל בתי הדין של כנסת ישראל בארץ."

ושוב בהרכב הרבנים הראשיים והרב משולם ראטה (שם עמ' קנז):

"בית - הדין הגדול מוצא שאי אפשר לפטור אישה, - שחיתה עם בעלה עשרות בשנים וילדה וגדלה בנים ובנות, - בלי פיצויים מתאימים, ולכן מחזירים הדבר לבית הדין הראשון לדיון בדבר מדת הפיצויים אחרי הערכת רכושו."

ושוב בהרכב הרבנים הראשיים והרב חזקיה שבתי (שם עמ' קעא):

"אולם במקרה כזה, שאין האישה גורמת לכך, צריך שהפיצויים יהיו במקסימום של יכולת הבעל ובאפשרות של חיי קיום של האישה המתגרשת."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עוד מצינו בבי"ד האזורי בחיפה בהרכב הרבנים א"ע רודנר, י"נ רוזנטל ומ"ב חמווי (פד"ר א, עמ' 137):

"והנה בנוגע לעיקר שאלת הפצויים, כבר נהגו בית הדין בישראל לקבוע פצויים לאישה, לפי שקול דעת בי"ד, בהתאם לכל המסיבות, ובהתאם לגודל הרכוש, והמצב הכלכלי של הצדדים. נוהג זה הוא גם במקום שאין מחובת הבעל לתת גט, אלא הגט בא כתוצאה מהמצב האוביקטיבי הקיים ביניהם. ההבדל הקיים במקרים של חיוב הבעל לתת גט, לגט הניתן מתוך הסכמה הדדית, הוא רק בנוגע לגובה הפצויים המסור לשקול דעת בית הדין. ומאחר שנהגו כן יש ללכת אחרי המנהג. ועי' אהע"ז סי' ס"ו סעיף י"א, ולפ"ז במקרה דנן זכות האישה לפצויים שמורה לה, ועל בית הדין לברר מידת הפצויים בזה..."

ומסכם בית הדין:

"בנוגע לטענתו שהאישה לא התנהגה כראוי, לא הוכח דבר זה. נשמעו עדויות סותרות. ובסיכום יש להניח שנכון שהיו ביניהם חיכוכים וסכסוכים אבל אין בעדויות משום דברים מיוחדים שעבורם תאבד זכויותיה. והרי היו עדויות על יחסה הטוב וטיפולה של האישה בבעלה, ועל מרבית שנות נשואיהם לא היו שום עדויות על איזה יחס רע מצדה. ולכן זכותה לפצויים אחר שבע עשרה שנות נשואים שמורה.

מצד שני נראה בעיני בית הדין שגובה הפצויים שדורשת האישה הוא מוגזם. כי כאמור יש לאישה רכוש של /שלושים וחמישה/ דונם שמכניס לה רווחים, נוסף לזה היא עובדת קצת במקצועה בתור אחות, הבעל חולה כעת ואינו מסוגל לעבודה."

הרי שבקביעת סכום הפיצויים נלקחים בחשבון היכולות הן של הבעל והן של האישה.

לנוכח זאת משתלב הפסק משנת תשל"ט, בהרכב הרבנים הראשיים הגר"מ אליהו והגר"א שפירא ועמם הגר"ש מזרחי זצ"ל, עם המנהג המקובל:

"במקרה כמו דידן, שמחלת האישה באה לא באשמתה, אלא - לפי דבריה - כתוצאה מתנאי החיים הקשים בזמן הנשואין, והעילה לגירושין היא בגלל טענת הבעל שרוצה לקיים מצות עשה של פרו ורבו, נוהגים בתי הדין לחייב את הבעל לשלם לאישה פיצויים, נוסף על הכתובה; וכדי לא להזניח את האישה שתשאר אחרי הגירושין בלי קורת גג לראשה, מחייבים את הבעל או להשאיר את הדירה של הזוג, - אם היא שלהם - ברשות האישה, או שידאג למצוא לה דירה אחרת שוה לה בערך. - או במקרים מסוימים - לפי שיקול דעת בית הדין, שיתן לה מחצית רכושו או משווי הקרוב לזה.

אולם במקרה דידן, שהאישה כבר תבעה וקבלה מביהמ"ש החלטה על חלוקת הרכוש, אין כלל מקום לחייב את הבעל ליתן לה גם חצי רכושו וגם את הדירה של הזוג כולה."

הרי שפסק זה מבטא את הנוהג המקובל, אם כי פחות מבעבר, לקבוע פיצויים אשר תואמים את אופי נכסי הבעל והאישה ומצבם הכלכלי ועל כן בית הדין קובע כדבר פשוט שאם התבצעה חלוקת רכוש על פי חוק באופן שהאישה קיבלה מממון הבעל יותר מהפיצויים הראויים אין מקום לכפל, אך ייתכן שהפיצויים ייפסקו בהיקף רחב יותר מאשר גובה הרכוש שחולק, ואזי היא זכאית לתוספת מעבר לחלוקת הרכוש, ועל כן בית הדין בפסק הנזכר הורה לבדוק את הנתונים וכפי שהם מסכמים:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

1" האישה תקבל עבור כל תביעותיה, כולל כתובה ופיצויים, את כל הדירה של הזוג הרשומה ע"ש שניהם, על כל תכולתה, ובלבד שהאישה תוותר על מחצית רכוש הבעל שנפסק לה ע"י בית המשפט המחוזי.

2) אם האישה מוצאת שטובתה היא לא לוותר על מחצית הרכוש של הבעל וזה עדיף לה מקבלת הדירה כולה לרשותה, כפי שנפסק לעיל, אז הבעל יצא ידי חובתו בתשלום פיצויים בזה שהיא תקבל את חצי רכושו הנ"ל, ואז ישארו בתוקפם סעיפים ב' וג' של פסה"ד נשוא הערעור."

מסקנות

לנוכח זאת בנידון דידן האישה קיבלה את חלקה על פי חוק בפנסיה של הבעל, והדבר תואם גם ליכולתו של הבעל ולצורכי האישה, ונראה שגם על הצד שהיא זכאית לפיצויים הרי שסכום זה הוא בהחלט פיצוי מתאים והולם לפי יכולות הבעל והאישה, כך שבית הדין דוחה את התביעה לפיצויים.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום י"ח בתמוז התשע"ז (12/07/2017).

הרב דניאל כ"ץ

הרב ישי בוכריס

הרב א' אהרן כץ